

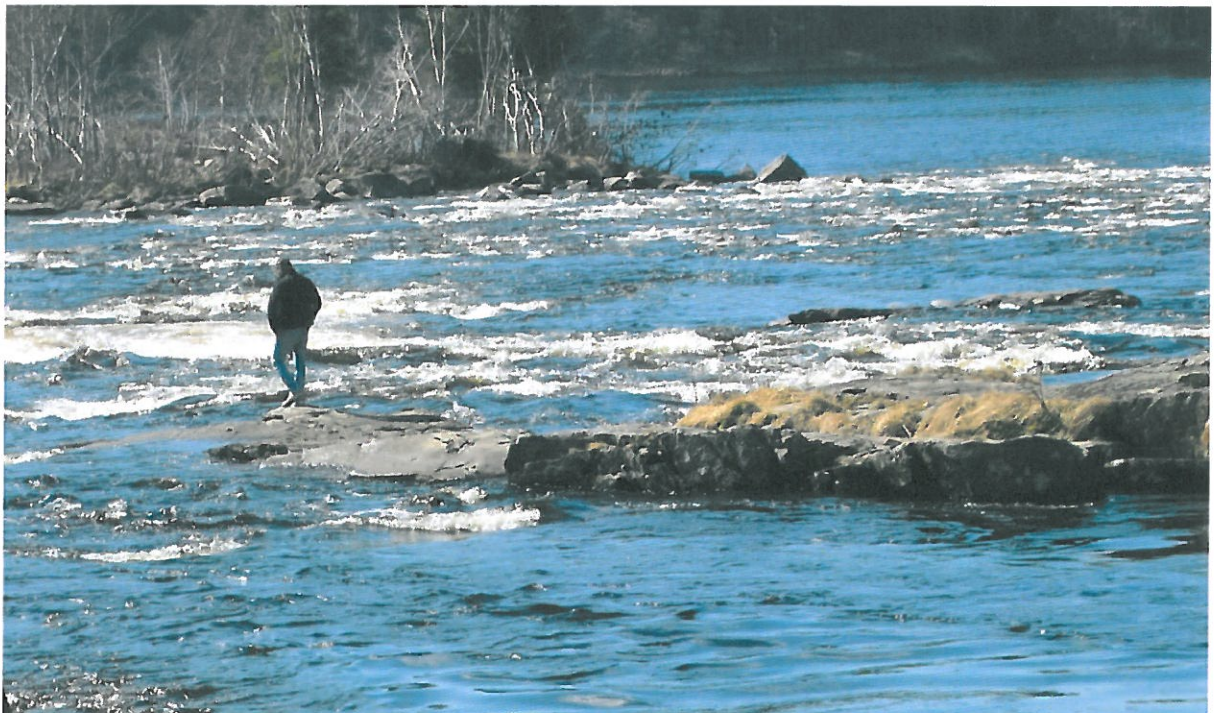
POLITIRÅDET I ELVERUM

POLITIET

Politirådet i Elverum

Veileder ved bekymring for radikalisering og voldelig ekstremisme

Veien videre.....?

Utdrag fra «Nasjonal veileder for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme 2015» tilpasset lokale forhold.

Politirådet i Elverum. 31 12 15 RHO

Veileder ved bekymring for radikaliserings og voldelig ekstremisme desember 2015

Innhold

1.	Bakgrunn og henvisninger til sentrale dokumenter	3
2.	Definisjoner og sentrale begrep (hentet fra Nasjonal veileder)	4
3.	Noen kjennetegn som kan tyde på at personer utsettes for radikaliserings	5
4.	Hvem rekrutteres til voldelig ekstremisme?	5
5.	Trinn i håndtering av bekymring.....	6
6.	Samtaleverktøy – slik kan du gå i dialog (hentet fra den Nasjonale veilederen)	6
7.	Informasjons- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd	8
8.	Risikofaktorer (fra den nasjonale veilederen)	8
8.1.	<i>Opplevd utenforskap og krenkelser</i>	8
8.2.	<i>Søken etter mening og tilhørighet</i>	9
8.3.	<i>Noen tegn det er viktig å være oppmerksom på:</i>	9
9.	Rekruttering av fremmedkrigere. Hva kan Elverum kommune og politiet gjøre?	10
10.	Samarbeid og informasjonsutveksling	11
11.	Mobilisering og medvirkning i lokalsamfunnet	12
12.	Lokale og regionale ressurser	12
12.1.	Forebyggende tiltak i skole	12
12.2.	Tiltak rettet mot foresatte	13
12.3.	Samarbeid med frivillige organisasjoner og med næringslivet	13
12.4.	Forebyggende tiltak i politiet.....	13
12.5.	Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom	13
12.6.	Ungdomskontaktene i Elverum	14
12.7.	Bruk av mentor i det forebyggende arbeidet	14
13.	Vedlegg: Tegn og symboler – interne koder	15

1. Bakgrunn og henvisninger til sentrale dokumenter

Sommeren 2014 ga Regjeringen ut sin «Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme». I april 2015 kom en nasjonal veileder for å bidra til at kommunene, i samarbeid med lokalt politi, lettere skulle kunne utarbeide sine rutiner, basert på disse sentrale dokumentene og vektlagt lokale forhold. Begge disse dokumentene finner dere her: <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/id2001759/>

Den nasjonale veilederen foreligger digitalt og blir fortløpende oppdatert i tråd med ny informasjon og nye erfaringer. Veilederen inneholder lenker til mer utdypende informasjon for de som ønsker kilder til ny kunnskap om temaet. Regjeringen oppfordrer nå kommunene til å tilpasse veilederen til lokale forhold og gjøre den kjent både for kommunalt ansatte, for innvandrermiljøene i kommunen, for politiet og for frivillige organisasjoner.

Politirådet i Elverum har gått gjennom disse dokumentene og har tilpasset innholdet i den nasjonale utgaven til lokale forhold. Gjennom denne veilederen ønsker Politirådet at det etableres et felles handlingsmønster for alle i Elverum som avdekker forhold som kan føre til rasisme, hatytringer, radikaliserings og voldelig ekstremisme. Rutinene beskriver en handlingsløype; fra bekymring til handling – fra de lokale og relativt enkle tiltakene, til tyngre innsatser i tverrfaglig samarbeid med relevante aktører.

I tillegg til at ledergruppa i Elverum oppfordres til å drøfte innholdet i denne veilederen på sine ledermøter, legges den ut på Elverum kommunes hjemmeside.

For de som ønsker mer informasjon om ulike deler av temaet bekymring for «Radikaliserings voldelig ekstremisme og hatkriminalitet», anbefales det i tillegg til regjeringens veileder:

- Utdanningsdirektoratet; <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Beredskap-og-krisehandtering/kriseberedskap/>
- Regjeringen: «Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett», Inger Marie Sunde (red.) PolitiHøgskolen. Rapporten er lagt ut på regjeringens hjemmeside; <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/publikasjoner/kunnskap/radikalisering-og-voldelig-ekstremisme-p/id744507/>
- Oslo Politidistrikt; «Hatkriminalitet, en drøfting av temaet og gjennomgang av anmeldelser i Oslo 2012»; https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_2144.pdf
- PolitiHøgskolen, Inger Marie Sunde; «Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett», 2013; https://www.regjeringen.no/contentassets/43716ef78a2b410c9e9fb8601dff0216/rappport_forebygging-rad-eks.pdf
- Voksne for barn; EXIT – Ut av voldelige ungdomsgrupper: http://www.vfb.no/filestore/Publikasjoner/Informasjons-og-vervemateriell_om_VFB_og_tiltak/EXITHndbok.pdf
- Time kommune; «Hvordan forebygge radikaliserings og håndtere voldelig ekstremisme i vårt lokalmiljø»; <http://www.time.kommune.no/Handlers/fh.ashx?MId1=14623&Filld=6453>
- SaLTo; Undervisningsopplegg for samfunnsfag Vg1/Vg2, Radikaliserings og ekstremisme: [Undervisningsopplegg om radikaliserings - Kråd](#)

Regjeringens nettbaserte «Nasjonal veileder for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme» inneholder dessuten lenker til en rekke oppdaterte publikasjoner om temaet; <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/id2001759/>

2. Definisjoner og sentrale begrep (hentet fra Nasjonal veileder)

2.1. Radikalisering

Radikalisering viser til en prosess der en person eller gruppe i økende grad aksepterer bruk av vold som virkemiddel for å oppnå politiske, ideologiske eller religiøse mål, og hvor voldelig ekstremisme kan bli en følge. Radikalisering på holdningsplan er ikke ensbetydende med voldelig ekstremisme, men kan bidra til at de moralske barrierene nedbrytes og åpner for slik voldelig aktivitet.

2.2. Voldelig ekstremisme

Voldelig ekstremisme viser i denne sammenhengen til den voldelige aktiviteten som personer eller grupperinger er villige til å bruke for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Med ekstremisme menes her at man a) kun aksepterer sine egne meninger og b) mener at det er legitimt å ty til vold for å få gjennomslag for sine meninger (politiske mål).

2.3. Hatkriminalitet

Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en persons faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og/eller nedsatte funksjonsevne. Likestilt er også straffbare handlinger, motivert av negative holdninger, begått mot personer hvis politiske engasjement berører de nevnte kategorier. (Oslo politidistrikt) «Hatkriminalitet» strategisk stab, 2013)

2.4. Hatefulle ytringer

Hatefulle og krenkende ytringer kan avhengig av den sammenhengen ytringen fremmes i, rammes av straffelovens bestemmelser i § 185 (tidligere § 135a) og være et tegn på radikalisering:

Med bot eller fengsel inntil 3 år, straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

- a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
- b) religion eller livssyn, eller*
- c) homofile orientering, eller*
- d) nedsatt funksjonsevne*

Det gjøres oppmerksom på at påtalemyndighetens bruk av denne paragrafen i praksis avveies opp mot bestemmelsene om ytringsfrihet og «ytringsansvar» i den enkelte sak.

Paragraf 186 Diskriminering omhandler den som i ervervsmessig eller lignende virksomhet nekter en person varer eller tjenester på samme grunner som i § 185.

2.5. Nettekstremisme (slik Inger Marie Sunde beskriver den i sin forskningsrapport)

Nettekstremisme forstås som et antidemokratisk fenomen som viser grov forakt for menneskeverdet. Nettekstremismen fremmer ekstremistiske ideologier og tar i bruk

ekstreme ytringsformer. Nettekstremisme kan rammes av bestemmelsene i straffeloven § 185 om diskriminerende eller hatefulle ytringer.

Nettekstremismen er i hovedsak et åpent fenomen, siden formålet gjerne er å spre ideologien i størst mulig grad. Videre brukes ekstremistiske hjemmesider for å skaffe finansiell støtte ved å koble betalingstjenester til nettstedet. Nettekstremismen avgrenses mot skjult kommunikasjon mellom ekstremister, noe som også foregår i betydelig omfang ved bruk av internettbaserte kommunikasjonstjenester. Ekstremistiske organisasjoner gjør en velorganisert og effektiv bruk både av åpne og lukkede nettsider for å rekruttere, radikalisere og trene opp personer.

Sosiale medier har en svært viktig funksjon for å rekruttere tilhengere til ekstremistiske grupperinger. Medlemskap og deltakelse på ekstremistiske fora har en identitetsbyggende effekt som ekstremist. Effekten antas å gjøre seg gjeldende uavhengig av om personen utviser aktiv deltakelse i debatter eller ei. Dersom deltakelse på sosiale medier er et fullverdig substitutt for fysisk møte kan det være en rimelig hypotese at potensialet for radikalisering er mye større enn tidligere antatt. (Politihøgskolen; Inger Marie Sunde (red); «Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett, 2013».)

3. Noen kjennetegn som kan tyde på at personer utsettes for radikalisering

Det er ikke et entydig svar på hva som skjer med en person i en radikaliseringsprosess. Det vi vet, er at mangel på sosial tilhørighet ofte har vesentlig betydning for prosessen. Noen sentrale faktorer kan være mangel på identitetsfølelse, endring av vennekrets og tilbaketrekking fra samfunnet. «Utenforskap» i forhold til skole, arbeid og fritidsaktiviteter øker risikoen. Å ha begått kriminelle handlinger eller personlige egenskaper som å være lett påvirkelig, er også viktige momenter.

Prosessene karakteriseres gjerne ved utvikling av:

- et ensidig verdensbilde
- en oppfatning av å eie den objektive sannheten
- en oppfatning av at hensikten helliger midlene
- et fiendebilde med «vi-og-de andre» forestillinger, som kan brukes for å rettferdiggjøre og berettigede bruk av vold
- en aksept for bruk av vold for å nå politiske mål
- en opplevelse av at situasjonen er så akutt og alvorlig at drastiske handlinger rettferdiggjøres som nødvendige

4. Hvem rekrutteres til voldelig ekstremisme?

Selv om professor Tore Bjørgo ved Politihøgskolen understreker at det ikke finnes en bestemt profil på de som utfører terrorisme og voldelig ekstremisme, peker han på fire ulike persontyper;

- De «ideologiske aktivistene», som ofte er ressurssterke og som brenner for en bestemt sak. Ofte ser de på seg som «førere» i en ideologisk bevegelse og kan være de som får med seg venner og som etablerer kontakt med militante aktivister og organisasjoner. De er ofte aktive på sosiale media.
- Medløperne kan ha en blandet bakgrunn, men drives først og fremst av behovet for aksept, tilhørighet og vennskap. Dette er personer som er lette å lede og som tiltrekkes av en karismatisk lederskikkelse.
- De «sosialt frustrerte» er ofte de som sliter med en problematisk sosial bakgrunn, som har egne erfaringer med diskriminering og marginalisering, lite sosial kapital og har ofte

erfaring med vold og kriminalitet. I utgangspunktet er de lite ideologisk orientert, men bærer på mye sinne og aggresjon som kan kanaliseres mot en fiende.

- De «ensomme ulvene», er «ideologiske ekstremister» som planlegger og forbereder spektakulære aksjoner på egenhånd, jfr. ABB.

5. Trinn i håndtering av bekymring

5.1. Bekymring

Vurder selv bekymringen din opp mot de kjennetegn som beskrives i avsnitt 3 «Noen kjennetegn man bør være oppmerksom på ved personer som kan utsettes for radikaliserings».

5.2. Drøft bekymringen

Drøft bekymringen med din nærmeste leder og/eller med SLT-koordinator, evt. med barneverntjenesten. Slik innledende drøfting kan skje anonymt med hensyn til den personen bekymringen retter seg mot. Vurder i fellesskap om det er behov for å ta en nærmere samtale med den personen bekymringen gjelder. Vurder også om foresatte skal delta i denne samtalen. Det avtales eventuelt når og hvor dialogen skal foregå og hvem som i tilfelle skal gjøre det. Husk å ta notat fra samtalen. Drøfting, registrering og oppbevaring av notatet må skje innenfor gjeldende regler om taushetsplikt og innsynsrett.

5.3. Gå i dialog

Gå i dialog med personen det gjelder (les først avsnittet om samtaleverktøy). Husk å ta notat fra samtalen. OBS. Registrering og oppbevaring av et slikt notat må skje innenfor gjeldende regler om taushetsplikt og innsynsrett.

5.4. Formell bekymringsmelding

Ved fortsatt bekymring etter samtalen, bør du, eller din leder, drøfte den med politi og/eller barneverntjenesten (kan skje som en anonym drøfting) og så sammen ta stilling til hvorvidt en formell bekymringsmelding skal sendes politi og barneverntjenesten.

5.5. Oppfølging

Det er viktig at en slik drøfting med politi/barneverntjenesten klargjør hvem eller hvilken instans som er ansvarlig for den videre koordinering og oppfølgingen. For å kunne koordinere videre oppfølging opp mot evt. lignende bekymringer for andre ungdommer, bør SLT – koordinator informeres tidlig i det videre løpet.

Sammen bør det utarbeides en plan for å jobbe helhetlig, der relevante tverrfaglige ressurser inkluderes i den videre oppfølgingen. Det anbefales å inkludere de foresatte i dette arbeidet.

6. Samtaleverktøy – slik kan du gå i dialog (hentet fra den Nasjonale veilederen)

Denne typen samtaler kan være utfordrende. Derfor er det viktig å forberede seg godt, slik at ikke frykt for å gjøre feil blir et hinder for å ta samtalen. Den som står nærmest til å ta den første avklarende samtalen er den som identifiserer bekymringen. Det kan være en lærer, helsesøster, ungdomsarbeider eller andre i førstelinjetjenesten som har direkte kontakt med ungdom. Mange i førstelinjetjenesten har lang erfaring i bruk av ulike samtaleverktøy. Føler du deg usikker, bør du vurdere om du skal be om hjelp fra en av dem.

Det er viktig å legge til rette for en god atmosfære, slik at det blir enklere å skape tillit og et godt samarbeidsklima.

Den første samtalen har som formål å sjekke ut **om** det er fare for at personen er i en radikaliseringsprosess, og hvor langt den i tilfelle er kommet. Så må du vurdere, eventuelt sammen med andre, behov for oppfølging og hvem som i tilfelle vil være den rette instans til å gjøre dette. **NB Reglene om offentlig ansattes plikt til å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten dersom bekymringen knytter seg til personer under 18 år og til politiet i tråd med avvergesplikten.**

NB! Det er **politiet** som skal gjennomføre den formelle **bekymringssamtalen**, evt i samarbeid med barneverntjenesten.

6.1. Forberedelser til første-samtalen

Hensikten med denne første-samtalen er utelukkende å få avkreftet eller bekreftet om det er grunn til bekymring for radikalisering. Det er derfor hensiktsmessig at det er en person vedkommende kjenner og har et forhold til, som gjennomfører denne samtalen. Før samtalen finner sted, er det lurt å innhente tilstrekkelig relevant informasjon for å kunne vurdere hvordan du best kan håndtere saken videre. En forberedende kartlegging bør omfatte familieforhold, vennekrets/nettverk osv. slik at du/dere er godt forberedt. Avhengig av hvem som tar samtalen og omstendighetene rundt, bør dere avklare hvem som eventuelt bør være med under samtalen, foreldre/foresatte, barnevern, annen tillitsperson og eventuelle behov for tolk o.l.

6.2. Innledning til samtalen

Det er viktig å legge til rette for en god atmosfære, slik at det blir enklere å skape tillit og et godt samarbeidsklima. Det er fint å starte med å småprate litt om vær og vind, og gjennom dette finne ut hvilket kognitivt nivå du skal legge samtalen på. Det er viktig å tilpasse språket slik at du ikke snakker for vanskelig eller for enkelt/banalt. Vær bevisst din egen oppfatning av personen du skal snakke med og målet med samtalen.

6.3. Åpne spørsmål

Åpne spørsmål innbyr til refleksjon og utdypende svar og innledes med ordene hva, hvem, hvilke, hvilken, hvordan, hvor, når.

Lukkede spørsmål kan fort avgrense samtalen: - har du... - liker du... - mener du at... gir mulighet til kun å svare ja eller nei.

6.4. Å lytte

Vis nysgjerrighet ved å lytte aktivt. Gjør gjerne oppsummeringer underveis for å forsikre deg om at du får en riktig forståelse av det som blir sagt. La han/hun få god tid til å tenke før han/hun svarer, og legg inn korte pauser. Noen ganger må en som hjelper også tåle å være i stillhet før en går videre.

6.5. Pauser

Beregn god tid til samtalen slik at den ikke bærer preg av hastverk. La han/hun få tid til å tenke seg om og finne sine svar på spørsmålene. Pausene bør imidlertid ikke bli så lange at de føles ubehagelige eller påtatt.

6.6. Oppsummeringer

Dette kan du gjøre ved å si "da hører jeg at du sier..... har jeg oppfattet riktig?" eller "da forstår jeg det som at..... har jeg forstått deg riktig?"

Det er viktig å unngå ideologiske eller religiøse diskusjoner. Det vesentlige er hva slags framtidsutsikter han/hun har for seg selv, og hvordan dette vil påvirke familie og omgivelser.

6.7. Fem ting du bør unngå

Følgende momenter kan bidra til å lukke samtalen:

- a) **Spørreordet hvorfor** - Dette er et ord som provoserer, og som kan sette personen i en forsvarsposisjon og dermed raskt «lukker/slår av» samtalen.
- b) **Ekspertrollen** – Det er viktig å være ydmyk og unngå en dømmende og kritisk holdning som både kan virke provoserende og gi skyldfølelse.
- c) **Etikettfellen** – Vær nøytral og unngå å vise egne meninger og holdninger. De er irrelevante i denne situasjonen.
- d) **Argumentasjon** – I samtalen er det viktig å stimulere til refleksjon hos personen du snakker med. Dette gjøres best ved å stille åpne spørsmål uten å gi uttrykk for egne meninger eller kunnskap.
- e) **Konfrontasjon** – Konfrontasjon kan virke provoserende på en slik måte at det stopper opp for samtalen og bør derfor unngås.

7. Informasjons- og taushetsplikt, samtykke og plikt til å avverge lovbrudd

Alle ansatte bør være klar over de lover og forskrifter som gjelder for registrering, lagring og deling av informasjon som gjelder for personopplysninger innen hver enkelt sektor. Regler for sensitive person- opplysninger kan være relevant. Unges politiske eller religiøse oppfatning er å anse som en sensitiv person- opplysning, jfr. Personopplysningsloven § 2 (lov nr. 32/2000). Et samarbeid bør bygge på samtykke fra den unge, eventuelt dennes foreldre eller foresatte.

Likeledes er det viktig at alle ansatte også kjenner bestemmelsene i Straffelovens § 196, Avvergeplikten:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge en straffbar handling eller følgene av den, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at handlingen er eller vil bli begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

8. Risikofaktorer (fra den nasjonale veilederen)

8.1. Opplevd utenforskap og krenkelser

Felles for mange personer som søker seg til ekstremistiske miljøer er opplevelse av utenforskap; å ikke passe inn eller følelsen av å mislykkes på skolen, blant klassekamerater, i arbeidslivet, i lokalmiljøet eller i samfunnet.

De kan også oppleve relasjonelle utfordringer med å knytte seg til etablerte sosiale grupper. Flere har på ulike måter opplevd krenkelser i livet, som mobbing og mishandling, destruktive familieforhold med rusmisbruk og vold, dårlig økonomi, eller arbeidsløshet.

Innvandrerungdom med foreldre som er dårlig integrerte i det norske samfunnet og som selv viser lave skoleprestasjoner, er i en risikogruppe.

Også andre ungdommer kan leve med en følelse av å bli krenket av samfunnet, at de blir marginalisert eller diskriminert som individ eller gruppe. En eller gjentatte krenkelsers kan lede til et forenklet og et generalisert syn på både mennesker og religion. I ulike destruktive og udemokratiske miljøer vil personen kunne få bekreftelse og støtte for sine negative/destruktive følelser.

8.2. Søken etter mening og tilhørighet

Mange ekstreme miljøer som enten er ideologisk og/eller religiøst forankret, vil kunne forsterke et inntrykk av «oss mot dem.» Individet vil ofte bli presentert for enkle svar og løsninger på de krenkelsene de opplever og kan lett føle sterk tilhørighet og beskyttelse i ekstremistmiljøer. For noen oppleves de ekstreme grupperingene som eneste måte å bli sett og hørt for sine meninger. Mange kriminelle og/eller radikalisererte miljøer er ofte langt dyktigere i rekruttering av de som føler seg utenfor, enn fritidstilbud i offentlig eller frivillig regi.

Omgivelsenes negative reaksjoner på de radikaliserertes verdier, symboler og handlinger, vil for flere være en siste bekreftelse på at de ikke passer inn i blant flertallet. De kan også erfare at det gir status og makt når deres gruppetilhørighet skremmer andre. I dette ligger også muligheter til revansje og hevn.

8.3. Noen tegn det er viktig å være oppmerksom på:

Det enkelte bekymringstegn gir i seg selv ikke nødvendigvis grunn til bekymring. Det er når flere bekymringstegn opptrer samtidig at det bør gjøres nærmere undersøkelser.

8.3.1. Interesser/utseende/symbolbruk

- Appellerer til og søker etter ekstremistisk materiale på nett
- Endrer utseende, klesdrakt m.m.
- Benytter symboler knyttet til ekstremistiske idealer og organisasjoner
- Slutter på skolen, med fritidsaktiviteter m.m.

8.3.2. Venner og sosialt nettverk

- Endrer nettverk og omgangskrets
- Omgås med personer og grupper som er kjent for ekstremisme
- Omgås i grupper der det utøves trusler, vold og/eller annen kriminell virksomhet
- Medlem i ekstremistiske grupper, nettverk og organisasjoner

8.3.3. Aktiviteter

- Opptatt av ekstremisme på internett og sosiale medier
- Deltar på demonstrasjoner og voldelige sammenstøt med andre grupper
- Bruker trusler og vold som følge av ekstremisme
  - Hatkriminalitet
  - Reisevirksomhet som kan føre til økt radikalisering og kontakt med ekstremister

8.3.4. Uttalelser og ytringer

Intoleranse for andres synspunkter

- Fiendebilder – «vi og dem»
- Konspirasjonsteorier
- Hatretorikk
- Sympati for absolutte løsninger som avskaffelse av demokrati
- Legitimerer vold
- Trusler om vold for å nå politiske mål

9. Rekruttering av fremmedkrigere. Hva kan Elverum kommune og politiet gjøre?

Rekruttering av fremmedkrigere gir grunn til bekymring på flere plan. Det knytter seg til deltakelse i folkerettslige brudd og kriminelle handlinger som norske statsborgere kan utføre i en konfliktsone i utlandet, det knytter seg til bekymringen for de fysiske og psykiske skadene vedkommende kan utsettes for, det knytter seg til den bekymringen vedkommendes familie og nettverk her på hjemstedet utsettes for og ikke minst at den indoktrineringen og de opplevelsene vedkommende utsettes for, kan utgjøre en sikkerhetstrussel ved retur til Norge.

Ved bekymring om at noen ungdommer i Elverum er i ferd med å rekrutteres som fremmedkrigere, er det derfor viktig å handle raskt. Før dialog med vedkommende gjennomføres, bør politiet, evt. barneverntjenesten (aktuelt dersom vedkommende er under 18 år) varsles og det bør avtales hvem som skal delta i en slik samtale med vedkommende.

Dersom trinnene som er beskrevet i avsnitt 5; «Trinn i håndtering av bekymring» følges, vil politiet, evt. barneverntjenesten og SLT- koordinator raskt få informasjon om at noen er bekymret for en eller flere ungdommer i Elverum. Politiet, evt barneverntjenesten og SLT koordinator, blir raskt enige om en arbeidsdeling.

Gjennom SLT- samarbeidet kan vi kartlegge positive ressurser i vedkommende sin familie/trossamfunn og nettverk. Ofte er det personer de føler tilknytning til, eller som de har respekt for, som har størst forebyggende påvirkning. Det er viktig å finne ut om det finnes slike relasjoner.

Før utreise:

- Varsle lokalt politi.
- Dersom vedkommende som bekymringen knyttes til, ikke vil møte offentlige instanser, kan det bli aktuelt å gå via noen i vedkommendes nære nettverk.
- Avklare om det er behov for hjelp fra noen med fenomen- og/eller kulturell kompetanse?
- Lokalt politi gjennomfører bekymringssamtale og tar eventuelt kontakt med PST.
- Kriseplan! Hva gjøres ved ulike scenarier?
- Reiseplaner? Politiet vurderer mulighet for beslag av pass; evt savnet-melding.
- Oppfølging av familien. Familien bør følges inn i hjelpeapparatet.
- Forlater vedkommende landet, må vi være klar til å yte familien oppfølging og støtte over tid. Viktig at kontakten mellom familien, nettverket og det offentlige opprettholdes.
- Avklare en mediestrategi i samråd med politiet.

Ved hjemkomst:

PST varsler gjeldende politidistrikt som igjen har ansvar for å varsle aktuell kommune. Dette for at kommunen kan vurdere om det er aktuelt å tilby særskilt oppfølging.

Når kommunen er den som først får kunnskap om retur av en person i denne målgruppen gir de informasjon til politiet som så varsler PST.

Mer om tiltak for håndtering av slike saker finner vi på:

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/Innhold/Politikk%20og%20administrasjon/Prosjekter/Salto%20-%20sammen%20lager%20vi%20et%20trygt%20Oslo/SaLT0-rutiner%202015.pdf>

10. Samarbeid og informasjonsutveksling

I arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, er det spesielt viktig at det etableres gode strukturer for informasjonsflyt og samarbeid mellom aktuelle sektorer. Den nasjonale veilederen anbefaler at den eksisterende strukturen for kriminalitetsforebyggende samarbeid, SLT, benyttes.

Effektiv forebygging krever et godt samarbeid på tvers av samfunnssektorer. Det er viktig for å sikre tilstrekkelig kunnskap om de utfordringene man står overfor, for å kunne ta de riktige beslutningene, samt finne de rette tiltakene som virker.

Flere samfunnsaktører besitter kunnskap som er viktig i det forebyggende arbeidet. Det er derfor avgjørende å tenke på tvers av fag og sektorer i kunnskapsinnhenting.

Forebyggingskontakter i politiet

Alle politidistrikter har en forebyggende koordinator som bla. har et ansvar i forhold til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Elverum politistasjon har også en egen forebyggende ansvarlig/kontakt, som vil være lokalt kontaktpunkt ved bekymringer og henvendelser. Denne kan også gi råd og evt. videreformidle henvendelser til rett instans i samråd med lokalt PST.

Forebyggingskontaktene kan nås på telefon 02800.

Politiråd

Politirådet i Elverum består av ordfører, rådmann og politistasjonssjefen i Elverum. SLT koordinator fungerer som sekretariat for politirådet. Politirådet er et strategiske organ for det lokale kriminalitetsforebyggende arbeidet, og skal sikre utveksling av kunnskap og erfaring mellom politi og kommune. Samarbeidet gjennom politiråd skal bidra til å involvere og ansvarliggjøre lokalpolitikere i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, og samtidig støtte opp under målsetningen om et lokalt forankret politi.

Regjeringen har anbefalt at politirådet brukes for å etablere felles problemforståelse mellom politi og kommuneledelsen, forankring av rutiner for samarbeid og ansvarsfordeling, samt utarbeidelse av strategier for hvordan bekymring for radikaliserings kan håndteres i det enkelte lokalsamfunn.

SLT (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak)

Elverum kommune har siden 2007 hatt en egen SLT ordning, som er organisert i 3 nivåer:

- Styringsgruppe – bestående av ordfører, rådmann og politistasjonssjefen
- Koordineringsgruppe - bestående av representanter for de ulike sektorene i kommunen, ELVIS, konfliktrådet og politiet
- Arbeidsgrupper – opprettes av koordineringsgruppa etter sak/behov

SLT koordinator leder arbeidet i koordineringsgruppa og er fast sekretær for styringsgruppa og politirådet. SLT – koordinatorene i Hedmark har dannet et eget nettverk for å utveksle erfaringer om utfordringene i de ulike kommunene.

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme er ett av områdene man vil ha stort fokus på i SLT samarbeidet i årene fremover.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

PST er en særskilt polititjeneste direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST er en lands- dekkende tjeneste med en sentral enhet i Oslo (Nydal) og lokale enheter i samtlige

politidistrikt, blant annet i Hedmark. PST forebygger rekruttering til voldelig ekstremisme dels gjennom egne aktiviteter og dels gjennom samarbeid med andre instanser som politi og kommuner. Du kan lese mer om PST – eller tipse PST gjennom deres nettside;

Se: <http://www.pst.politiet.no>

11. Mobilisering og medvirkning i lokalsamfunnet

Å skape positive, varierte og inkluderende oppvekstmiljøer i lokalsamfunnet, der det er plass til og behov for alle, er den viktigste forebyggingsstrategien mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Skal Elverum samfunnet lykkes med dette, krever det samarbeid mellom de offentlige instansene, religiøse- og livssynsmiljøer, næringslivet og frivillige organisasjoner. Skoler, ledere for ulike fritidsaktiviteter, frivillige organisasjoner og næringsliv, er alle viktige ressurser for å skape inkluderende og robuste miljøer i kommunen vår. Politisk engasjement og tilrettelegging, kan bidra til å styrke inkludering og motvirke utenforskap, isolasjon og radikaliserings.

Særlig aktuelt er forebyggende tiltak hvor det er fokus på følgende tematikk:

- Fremmer grunnleggende samfunnsverdier som demokrati og menneskerettigheter.
- Fremmer ytringsfrihet og toleranse for mangfold.
- Forebygger utenforskap og marginalisering.
- Fremmer identitet, tilhørighet og trivsel i lokalsamfunnet.
- Bidrar til integrering og inkludering (innvandrere og øvrige innflyttere til lokalsamfunnet).

12. Lokale og regionale ressurser

Politirådet ønsker å øke oppmerksomheten på de lokale ressursene Elverums samfunnet kan by på, i det forebyggende arbeidet.

12.1. Forebyggende tiltak i skole

Skolen er en sentral arena for primærforebygging. Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremme et godt psykososialt miljø, der hver enkelt elev kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet.

Se: «Bedre læringsmiljø»; <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/>

Her finner du filmer, artikler og verktøy for et bedre læringsmiljø med informasjon om:

- Klasseledelse
- Elevrelasjoner
- Hjem-skole-samarbeid
- Organisasjon og ledelse

Viktige elementer i skolens forebyggingsarbeid er å vektlegge:

- Respekt og anerkjennelse
- Mestring og bekreftelse
- Tilhørighet og vennskap
- Tydelige og trygge voksenpersoner (gode forbilder)
- Et godt og inkluderende læringsmiljø
- Opplæring i demokratisk kompetanse, medborgerskap, nettvett m.m.

Dembra – Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme;

Se: <http://www.hlsenteret.no/undervisning/dembra/>

Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme- er et opplæringstilbud for skoler til støtte i arbeidet mot rasisme, antisemittisme og udemokratiske holdninger. Tilbudet gir

skoler redskaper for forebygging, og det støtter lærere og skoleledere til å sette i gang lokale prosesser som svarer på skolenes behov.

Se: <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/bekymret/skole/id2402545/>

Ved behov skal skolen mobilisere det interne og eksterne støtteapparatet.

12.2. Tiltak rettet mot foresatte

Involvering av foresatte er sentralt i alt forebyggende arbeid rettet mot barn og unge. Veiledning og støtte til foresatte til unge som er i risikogruppen for «utenforskap» og radikaliseringsprogram, er viktig. Enkelte steder har skolene satt i gang egne undervisningsprogram for foresatte til barn som sliter på skolen. Dette for at foreldrene skal bli bedre i stand til å følge opp barna sine.

Program for foreldreveiledning er et helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge.

Se: http://www.bufdir.no/Familie/hjelp_til_foreldre/

12.3. Samarbeid med frivillige organisasjoner og med næringslivet

Både frivillige organisasjoner og det lokale næringslivet kan være viktige samarbeidspartnere for å rehabilitere og inkludere marginaliserte og risikoutsatte ungdommer. Dette kan skje ved å åpne for deltakelse i ulike hobby- og arbeids-aktiviteter som kan øke mestringsevnen og styrke følelsen av tilhørighet.

I enkelte kommuner er det etablert ulike former for mentorordninger for å bistå unge som har behov for det. Mange unge innvandrere klager over at de hverken får sommerjobber, arbeidstreningsplasser og lærlingeplasser. Å motvirke «utenforskap» og marginalisering er en viktig utfordring, både for det offentlige, for de frivillige og for næringslivet.

12.4. Forebyggende tiltak i politiet

Politiets forebyggingskontakter innenfor radikaliseringsprogram

Politiets forebyggingskontakter skal være et bindeledd mellom lokalt PST og lokalt politi, i forhold til å koordinere hendelser, samarbeid og utveksling av informasjon mellom politi og lokalsamfunn. Forebyggerkontaktene er et viktig kontaktpunkt i det lokale tverrfaglige samarbeidet.

Politiets bekymringssamtale

Politiet kan invitere barn og deres foresatte til en bekymringssamtale hos politiet med sikte på å forebygge lovbrudd. Gjennom bekymringssamtalen kartlegges ungdommens situasjon og nettverk, og risiko for en fortsatt uheldig atferds utvikling. Målet med samtalen er å ansvarliggjøre den unge og dens foresatte og motivere til positiv endring. Gjennom samtalen diskuteres tiltak og eventuelle hjelpebehov. Dersom det allerede har skjedd et lovbrudd kan politiet pålegge oppmøte.

Se: https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_2333.pdf

12.5. Skolehelsetjenesten og helsestasjon for ungdom

Dette er et lavterskeltilbud i barn og unges eget miljø. For ungdom er det viktig å ha et sted å henvende seg uten å bestille time eller involvere foresatte. Tilknytning til skolen gjør at skolehelsetjenesten har en helt spesiell mulighet til å være tilstede å drive forebyggende arbeid på barn og unges egen arena. Dette gir også en unik mulighet til å fange opp ungdom i risikozonen i en tidlig fase.

Kommunen har et lovfestet ansvar for å tilby helsestasjons- og skolehelsetjeneste til hele aldersgruppen 0 til 20 år. I samarbeid med Høgskolen i Elverum, er denne grensen utvidet til også å gjelde studenter.

12.6. Ungdomskontaktene i Elverum

Dette er et gratis og frivillig tilbud til ungdom som har behov for å snakke med en voksen om det ungdommen er opptatt av. Ungdomskontaktene gir råd og veiledning.

Ungdomskontaktene kan bidra til at ungdom finner løsninger på de problemene som de sliter med. Ungdomskontaktene treffer ungdom på skolen, i leiret, på klubben, på ungdomshuset, på kontoret, på sms, mobil og e-post: utekontakten@elverum.kommune.no

Besøksadresse: St. Olavsgate 6, som vi kaller GNISTEN

Lars Dølbakken Tlf 41 41 93 93

Line Marie Silkebækken Tlf 41 42 72 75

Les mer: <https://www.elverum.kommune.no/artikkel.aspx?Aid=114>

12.7. Bruk av mentor i det forebyggende arbeidet

Formålet med en mentorordning er å bidra til individuell oppfølging av personer som vurderes å være sårbare overfor radikaliserings og voldelig ekstremisme. En mentor er en ressursperson som kan veilede, være samtalepartner og bistå personen som både ønsker og har behov for støtte for å endre tankemønstre, fiendebilde og/eller livsløp. Et overordnet mål er å øke inklusjon og samfunnstilknytning for personer som kan være tiltrukket av grupper og ideologier av ekstremistisk karakter.

I Norge er det flere kommuner som har erfaringer med mentorordninger knyttet til ulike utfordringer, blant annet har Oslo og Trondheim etablert slike mentorordninger sammen med frivillige organisasjoner. Det er gode erfaringer der lokale mentorer kjenner miljø, språk/dialekt osv. Samtidig må ikke nærheten bli så tett at mentoren kjenner kandidaten personlig, da dette vil kunne være en hemmer i arbeidet med de ulike kandidatene.

Norges Røde Kors har et eget undervisningsopplegg for slike mentorer.

Lenker til mer informasjon om bruk av mentorer, finnes i den nasjonale veilederen.

13. Vedlegg: Tegn og symboler – interne koder

(Hentet fra den lokale SLT veilederen for Time kommune)

Tegn og symboler – interne koder

Dette er symbolet til **Den nordiske Motstandsbevegelse**, pr. januar 2015 er dette den mest aktive nynazistiske bevegelsen i Norden. Den bedriver aktive vervekampanjer i hele Norge og har representanter i nærliggende kommuner. De har bedrevet ulike former for vervekampanjer i Time kommune.

PEGIDA er en islam kritisk bevegelse, primært basert i Tyskland. Denne har spredt seg til en rekke ulike land.

Her i Norge er den nå svært aktiv og avholder løpende demonstrasjoner i en rekke byer. Den hevder å være verken rasistisk eller nazistisk og i praksis ser man at den har svært ulike sympatisører fra ulike samfunnslag med ulike menneskesyn. Noen er bekymret for islam og muslimers tilstedeværelse i Norge, andre har klar tilhørighet til ulike islam kritiske, dels fiendtlige miljøer og enkeltpersoner som har deltatt i demonstrasjonene har bakgrunn fra både Norwegian Defence League og nynazistiske grupperinger. Derfor må man og være oppmerksom på ungdoms eventuelle tilknytning til PEGIDA.

Norwegian Defence League oppstod som en Norsk del av English Defence League som igjen er en del av det europeiske nettverket European Defence League. Her er det en lang rekke grupperinger representert, alt fra hardbarkede nynazistiske skinheads, til generelle islamsk fiendtlige fotballpøbler og mennesker med ulik ideologiske standpunkt. Det de har til felles er en sterk skepsis til fremmedkulturell innvandring og islam. Flere derfra stilte på PEGIDA's demonstrasjoner.

14

Tallet 14 er en tallkode for et nynazistisk slagord bestående av 14 ord og kalles «De 14 ord»: «Vi må sikre eksistensen til vårt folk og en fremtid for våre hvite barn».

Dette symbolet brukes ofte som et skjult symbol på nynazistisk tilhørighet og blir en form for skjult uniformering. Populært som smykke, ring, t-skjorte, gjerne på en fotballtrøye.

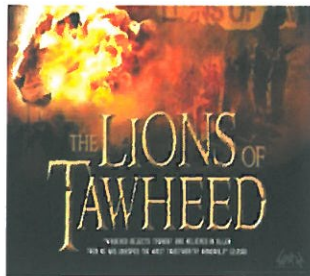
18/88

Tallkombinasjonen 18/88 Tilsvarende som overnevnte vedrørende bruk. Tallene representerer nummeret i alfabetet. 1=A, 8=H. Tallene betyr: Adolf Hitler/Heil Hitler

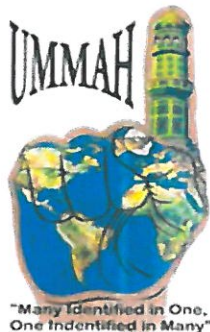
Ekstrem islamistisk symbolikk

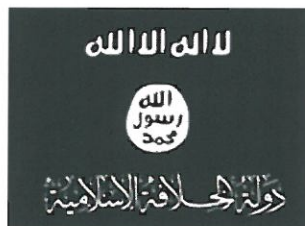
«**Jihadist-miljøene**» er svært aktive på internett og i sosiale medier der de retter sitt fokus mot unge. Likeledes går representanter for Profetens Ummah målrettet til verks og oppsøker samlingspunkt for unge, primært muslimer der de plukker ut de sårbare.

De omgjør også på filmplakater, som Lord of the Rings og dataspillet Call of Duty for å verve ukritisk ungdom. Nøyaktig samme metodikk som de høyreekstreme, samt at de snakker med enhver person som sier seg villig til å lytte.

Profetens Ummah anerkjenner som øverste leder Abu Bakr al-Baghdadi, kalif i Den islamske staten. Den islamske staten er en militant, jihadistisk-salafistisk terroristgruppe i Syria og Irak. Flere av de sentrale medlemmene har kriminell bakgrunn og noen er drept i Syria.

Profetens Ummah sto blant annet bak demonstrasjonen mot den antimuslimske Muhammed-filmen Innocence of Muslims utenfor den amerikanske ambassaden i Oslo i september 2012 hvor det ble ropt hyllest til Osama bin Laden.

De benytter seg av en rekke symboler, men hjemmesiden deres er mer preget av fredelige symboler som en kvist med knopper på. Dette har selvsagt dobbel symbolikk, fredelig inntrykk for den uvitende, unge som vokser og blir Jihadister er den andre forståelsen.